Opnieuw leven na een trauma: een overweging bij de Paaswake

De beenderen van Ezechiël liggen verspreid over de hall van Zaventem en op vele plaatsen, in Maalbeek gaat het licht uit, pikzwarte nacht. Na de knal eerst een doodse stilte : “ik dacht dat ik dood was” getuigt één van de aanwezigen.

Daarna het besef: dit is een aanslag, het geschreeuw, de eerste hulp en ontferming. Nadien het zich realiseren dat alles veranderd is: “ik heb geen benen meer”, “ik herken mijn lichaam niet meer, ik zal nooit moeder zijn”. Een vrouw die in de metro slechts licht gewond raakte maar in shock was getuigt dat ze jarenlang het gevoel van zorgeloosheid en hoop ontbeerde, ”alles wat je het gevoel geeft een mens onder de mensen” te zijn.

Er is een vóór en er is een na, een leven vóór en een dood erna.

Hoe zal ik uit die dood ontwaken? Kan God Ezechiël nog eens sturen en een mirakel laten verrichten? De beenderen en de resten van mijn leven bijeenrapen en doen bewegen? Dat zou een verkeerde interpretatie zijn van een mythisch verhaal.

Het zal een “tour de force” zijn, een uiterste of aangehouden krachtsinspanning van sterke, wilskrachtige mensen. Een vrouw uit de metro zei: “men heeft een drijvende kracht in zich om te vechten”. Sébastien Bellin en Karen Northshield ondergaan tientallen operaties, verblijven maanden tot jaren in het ziekenhuis. Met de hulp van professionelen, van hun familie en omgeving kennen zij een onvoorstelbaar maar hoe dan ook onvolledig of beperkt herstel. Is dit geen Sisyphusarbeid? Zij willen leven. Bellin wil geen amputatie, hij wil terug te been, zoals hij zegt “om het verleden achter zich te laten, om te vergeten wat gebeurd is, om de dood te overwinnen”. Nu staat hij weer op zijn benen, meer: hij loopt de marathon van Brussel, dan een halve Triatlon, dan de Iron Man van Haïti. Komt daar een einde aan? Wordt het doel ooit bereikt?

Onder de naam “Retissons du lien”, “laat ons een band herweven” heeft zich ondertussen in het Brusselse een groep gevormd enerzijds van slachtoffers van de aanslagen, anderzijds van moeders van gestorven jonge Syriëstrijders. Ook de moslima moeders kenden een leven vóór en een dood na de telefoon van hun zoon vanuit Syrië. Verwarring, schaamte, schuldgevoel, wanhoop. Zowel slachtoffers als moeders voelen zich geïsoleerd, afgesloten. Er is verlangen naar contact en bereidheid om mekaar te ontmoeten, te spreken, te begrijpen. En ze zullen mekaar omhelzen, voelen dat ze echt zijn, allebei.

De herkenning, het zich herkennen in de ander, hoe weinig ook, is cruciaal. Iemand van de slachtoffers getuigt over de eerste ontmoeting met Fatima: “Ik heb gezien hoe Fatima als het ware wilde verdwijnen (se liquéfier)” en voelde daardoor in mijn eigen isolement een sterke verbinding met haar”. Iemand anders had het gevoel dat ze hetzelfde verdriet, hetzelfde geweld gedeeld hadden. Fatima schrijft later: “Alle moeders wenen dezelfde tranen”.
Het is een weg zonder haat, nog geen vergeving, wel het verlangen om zich open te stellen en de wereld terug binnen te laten.

Leven zonder haat, bereid zijn tot ontmoeten is de eerste noodzaak. Kunnen vergeven zal een verlangen zijn, “moeten” vergeven is een contradictie en niemand weet of hij het zelf zal aankunnen. *Veelal is vergeven even onmogelijk als levensnoodzakelijk*.

Sébastien Bellin spreekt wel woorden van vergeving, volgens mij in een diepe intuïtie dat niet het opnieuw lopen, niet de persoonlijke triomf van de triatlon, maar enkel het gebaar van vergeving hem uiteindelijk zal behoeden voor verbittering en de weg zal vrijmaken van dood naar leven, naar terug bevrijd leven. Het vergeten, waar hij naar streefde, lukt niet. Wel steekt hij de hand uit naar de terroristen in een vraag om verbinding, om wederkerigheid: ”Jullie hebben geëist dat jullie als mensen behandeld zouden worden. Ik vraag jullie vandaag om mij ook als mens te behandelen. *Om me te horen. Me aan te kijken*. Want ik heb besloten jullie te vergeven.” Vergeven als vraag om wederzijdse herkenning.

Fatima, de moslima, moeder van een Syriëstrijder die na de nederlaag van ISIS in een detentiekamp van ontbering is omgekomen, en een vrouw, onrechtstreeks slachtoffer van de aanslagen als moeder van een gekwetste en zelf niet gelovig, beiden lid van ”Retissons du lien”, nemen deel aan een Paaswake, waarop ze uitgenodigd werden.

Volgende tekst van de vriendin van Fatima wordt voorgelezen:
“Als je voelt wat ik in die donkere uren heb gevoeld, Fatima, stromen de tranen over je wangen. Ze vermengen zich met de mijne. Je zegt dat de tranen van alle moeders dezelfde zijn. Zou dat betekenen dat dat warme, zilte water uit één bron komt, die samen met de mensheid is ontstaan? Als mensen zeggen ”ik deel je pijn” zouden ze ook kunnen zeggen: “ik geef je mijn tranen”.

Fatima heeft twee brieven gekregen van haar zoon, één kort na zijn vertrek, de tweede kort voor zijn sterven. Dan spreekt hij zijn liefde en dankbaarheid uit naar haar toe, bekent zijn fout, zijn schuld, beschrijft zijn schaamte en vraagt om vergeving, aan haar en aan de wereld. De priester vraagt haar in die Paaswake of zij hem die vergeving schenkt.

Zij antwoordt: “Ja…Ik heb dag en nacht gebeden. Ik wenste dat de zoon die ik op de wereld heb gezet zou veranderen. De eerste vraag om vergiffenis is niet de laatste. Zijn laatste vraag geloof ik want je herkent je eigen vlees en bloed. In onze godsdienst heeft Allah 99 namen. Eén ervan is: “Hij die vergeeft”. Dus toen mijn zoon, vlak voor hij ging sterven, vergiffenis vroeg aan mij en aan de hele wereld *was ik erg opgelucht en heb ik hem vergeven*”.

De herkenning van haar zoon breekt haar leven terug open en maakt het vergeven mogelijk waarnaar ze verlangde, waarvoor ze gebeden heeft en waarvoor ze in haar geloof een plaats vindt.

De profetie van Ezechiël: toen alle beenderen in de doodsvallei terug aan het bewegen waren hadden zij nog geen adem. Pas in een tweede beweging, *met winden uit de vier windstreken, kwam de adem en het leven*.

Jacques Goethals
De Lier, Brugge, Paasnacht 8 april 2023

Referenties: Terug te vinden op internet:
- “Retissons du lien”
- Au delà de mes larmes. RTBF, VRT Max